

TEDENSKA SRIJKA

PRILOGA

DOMOVINI

Leto III.

V Ljubljani, dne 18 avgusta 1927

Stev. 33

Ob stoletnici rojstva dr. Lovra Tomana

Ako se pelješ danes po gorenjski železnici od Podnarta mimo otoč proti Radovljici, niti ne opaziš, da je tam za griči, pod vznožjem dolgohrbte Jelovice dolinica, kjer teče bistra Lipnica, v katero se izliva še drugi potoček Kroparica. Danes je ta dolina skoraj pozabljena v primeri s časi pred sto in še več leti, ko je bilo baš tukaj središče življenja vse Gorenjske. Stari plavži, kjer so še pred kakimi 70 leti topili železno rudo, so žal tudi že odstranjeni in edino stare, po večini enonadstropne, okusno zidane hiše še pričajo, kako blagostanje je cvetelo v preteklih stoletjih ob Lipnici in Kroparči. Kropa in Kamnagorica sta bili, kjer je bilo mnogo domačega delavstva, kjer so bili bogati fužinarji in kamor so prihajali okoliški kmetje in ogljarji. Nekateri so pripeljali oglje, drugi zopet rudo, katero so nakopali rudarji po okoliških gričih in na pobočjih Jelovice. Prejeli so denar in za denar zopet nakupili potrebno blago, tako, da so tudi trgovci prav dobro služili. V fužinah je razbijalo težko fužinsko kladivo in kovalo potrebno gospodarsko orodje, v gostilnah pa so popivali in prepevali veseli, razgreti kovači in okoliški kmetje.

Ker je bilo v omenjenih krajih veliko blagostanje, za to so se ljudje izobraževali deloma doma, kaj radi pa so pošiljali študirat svoje otroke v mestne šole v Ljubljano in na visoke šole na Dunaj.

Med take bogate fužinarske rodbine, katere hišo vidimo na naši sliki, je spadala tudi Tomanova, ki je trgovala daleč po svetu. Že zaradi obširnih trgovinskih zvez so se morali vsi otroci šolati. Najimenojše iz Tomanove rodbine je bil Lovro, ki pa se ni posvetil trgovini, marveč je postal odvetnik, deželni in državni poslanec in igral izredno veliko vlogo v eni naših najbolj važnih političnih dob, v času probujanja Slovencev, okoli leta 1850—70. 10. avgusta je poteklo baš 100 let, kar se je rodil in 15. t. m. pa 57 let, kar je umrl dr. Lovro Toman. Bil je zelo nadarjen in se že v mladih letih bavil s pesništvom. Zložil je mnogo pesmi, od katerih so jih nekaj tudi uglasbili in jih še danes kaj radi prepevamo. Več pesmic je posvetil domači vasi in njeni okolici. Ker je bil pa tudi dober govornik, so ga že v njegovi zgodnji mladosti l. 1861 izvolili za poslanca najprej za deželni in kasneje tudi za državni zbor, kjer je deloval zelo uspešno do svoje zgodnje smrti. Njegove pesmi, kakor tudi njegovi govori, so zelo navduševali tedanjo mladino, ki je neustrašeno šla v boj pro-

ti ponemčevalcem in zatiralcem našega naroda. — Kot dobra pesnica in pisateljica pa se je udeleževala tudi njegova prva žena Josipina Turnograjska, ki pa je žal prezgodaj umrla.

Ker je bil Toman, kakor vidimo na naši sliki, zelo prikljive zunanosti in dober govornik so ga tudi na Dunaju zelo vpoštevali. Mnogo zaslug za narod, še več pa dobička za svojo osebo si je pridobil dr. Lovro Toman z otvoritvijo gorenjske železnice. Prav tako, kakor je ljubil Toman svojo vas in domačine skozi vse življenje, jih ni pozabil tudi ob svoji smrti. Velik del svojega ogromnega premoženja je zapustil Kamnogoričanom in sicer v ustanovili za vaške ubožce. Iz njegove zapuščine so kupili hišo in jo spremenili v ubožnico. Mnogo denarja pa je zapustil tudi za razna narodna društva, kakor za Slovensko matico, za Dramatično društvo in za Sokola.

Umrl je l. 1870. v Radaunu pri Dunaju, odkoder so prepeljali truplo v njegov rojstni kraj in ga položili v družinsko rakev. Na nagrobnem spomeniku pa je izklesana njegova zadnja krtica, ki si jo je izpesnil kot svoj nagrobni napis.

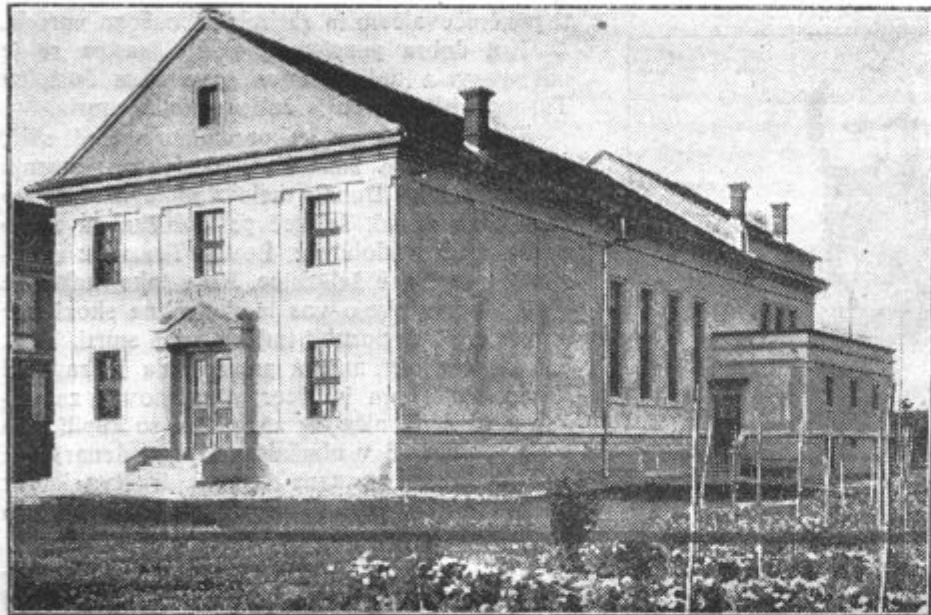
Dr. Lovro Tomanova zapuščina je kaj dobro služila Kamnogoričanom, kajti kmalu po smrti dobrotnika je jela propadati domača industrija, ki je obstojala skozi dobo več stoletij in ljudstvo je precej obubožalo. V občini se je znašlo mnogo revnih ljudi, ki so bili potrebni podpore in zavetja, katero so našli v vaški ubožnici, ustanovljeni in kupljeni po Tomanovi zapuščini. Po preobratu pa je denar naložen va vaške reveže propadel, kakor mnogo drugih dobrotvornih ustanov. Kljub temu pa bo stal spomin na dr. Lovro Tomana med Kamnogoričani in tudi ostalimi Slovenci trajen in njegova dobrodelnost je izbrisala njegove življenjske pogrške, brez katerih pač ni noben človek na svetu. — S svojo zapuščino je odkril vse svoje srce.

Od nekdanje stare fužinarske družine, ki je bila v Kamnagorici skozi par stoletij, je danes še živ kot pravi naslednik gospod Aleksander Toman, nekdanji sobojevnik našega prvega kralja Petra osvoboditelja. Poleg rojstne hiše dr. Lovro Tomana pa priča še druga, sosednja hiša na slavo stare Kamnagorice in njenih rojakov in sicer dom slavnega slikarja Matevža Langusa.

Kakor vse mine na svetu, tako so minuli tudi lepi dnevi naše vasi, ki danes samotari oddaljena od prometa, ki se vrši po železnici, h kateri je največ pripomogel kamnogoriški rojak dr. L. Toman.

Levo:
Kamnogoriška ubožnica, za katero je Lovro Toman zapustil denar. V tem zatočišču revnih je našlo zavetje že lepo število starčkov, ki jih je življenje izmučilo in ostavilo na ulici brez vsakih sredstev

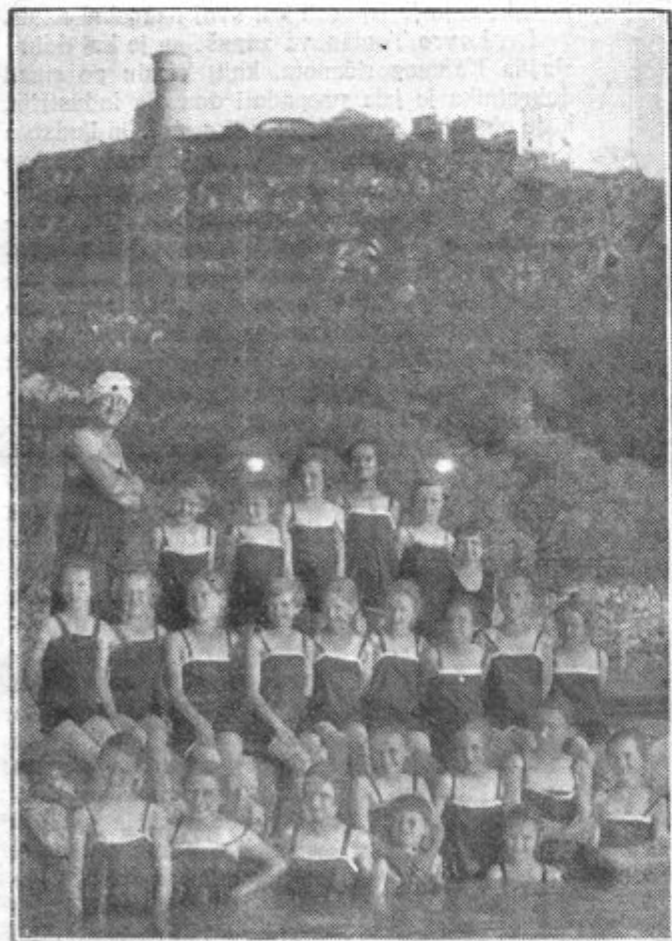

Desno:
Nagrobni kamen Tomanove rodbine na pokopališču v Kamni gorici, ki krije tudi zemske ostanke ljudskega dobrotnika in narodnega prvoboritelja Lovra Toman, ki je umrl leta 1870 pri Dunaju in je bil prepeljan v svoj rojstni kraj, da si odpočije v domači zemlji, ki jo je tako vroče ljubil.

Levo:
Sokolski dom v Ljutomeru, ki so ga 14. t. m. slavnostno otvorili

Spodaj:
Članice Sokola v Ljutomeru, ki so pridno pobirale prispevke za novootvorjeni dom

Trboveljska deca pod vodstvom učiteljice gđne Slapšakove pri kopanju v morju pri Omišlju na otoku Krku. Kopanje v morju je zelo koristno. Zlasti bolešno deca morska kopel in pa naše južno dalmatinsko solnce docela okrepi in poživi. Morska kopel pa je tudi za odrasle zdrava in je že marsikomu vrnila zdravje in delazmožnost.

Devetletni Boris Menard iz Ljubljane, najmlajši jugoslovanski šofer, zna upravljati avtomobil kot odrasel šofer.

Jože Mašek, ustanovnik in častni član Gasilnega društva in večletni župan, soustanovitelj Okrajne posojilnice, Gostilničarske zadruge in Sokola v Litiji, je izdihnil svojo blago dušo ravno, ko mu je Gasilno društvo izročilo častno diploma.

Igralci v Podsredi v bizeljskem okraju, ki so nedavno vprizorili z lepim uspehom igro »Med hajduke pa ne gremo«.

Slavnostni sprevod Gasilnega in reševalnega društva v Kranju z novo motorno brizgalno na čelu

Žegnanje pri Sv. Arelu na Pohorju

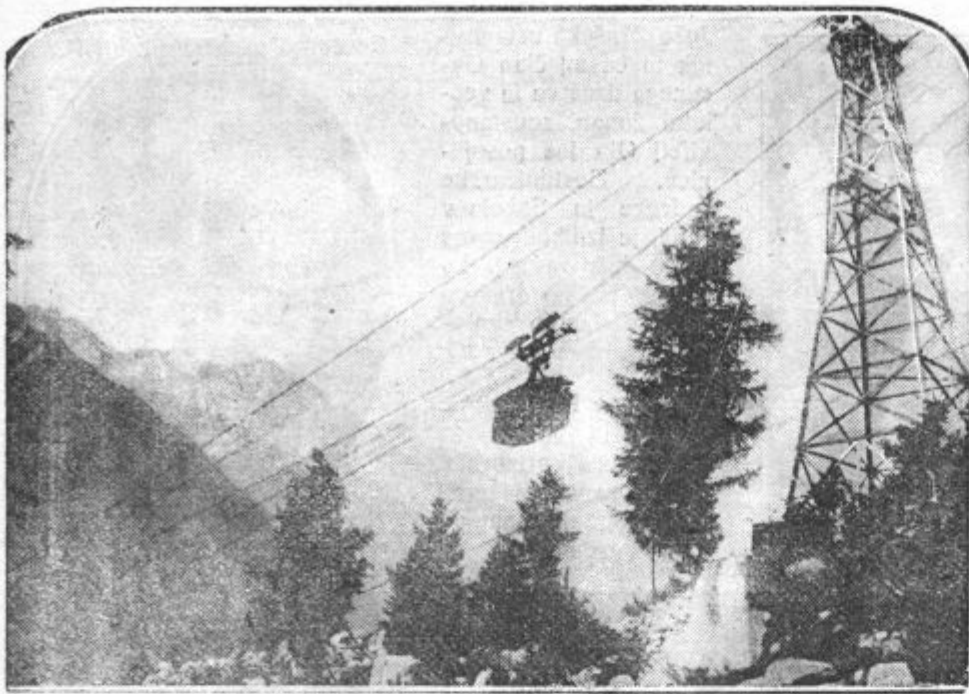
Desno:
Življenje pri Ruški Lohci ob žegnanju pri Sv. Arelu.

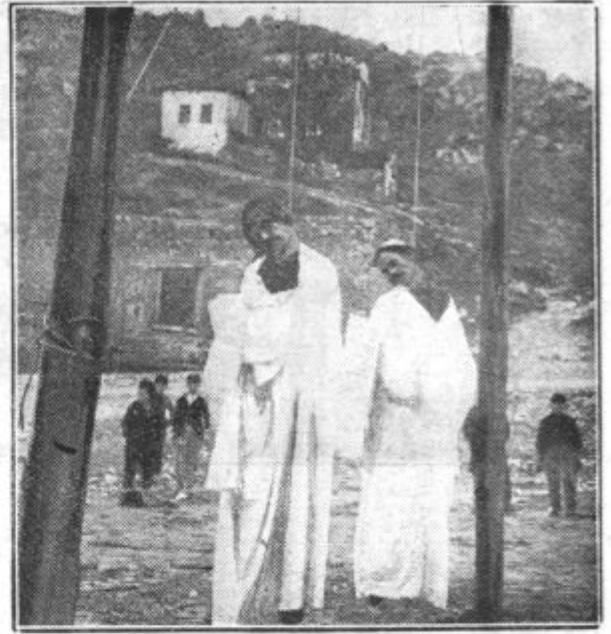
Pevsko-tamburaško društvo »Dravinja« v Zbelovem pri Ločah je sicer še mlado, pa vendar že z dobrim igranjem skrbi za razvedrilo zavednih krogov tamošnjega kraja

Prešernova koč na Stolu, ki so jo zaradi velikega obiska moralj znatno povečati.

Najvišja vzpenjača na svetu na 3843 m visoko goro v francoskih Alpah. Tako vzpenjačo mislijo zgraditi že v najkrajšem času iz Vrat na vrh Triglava.

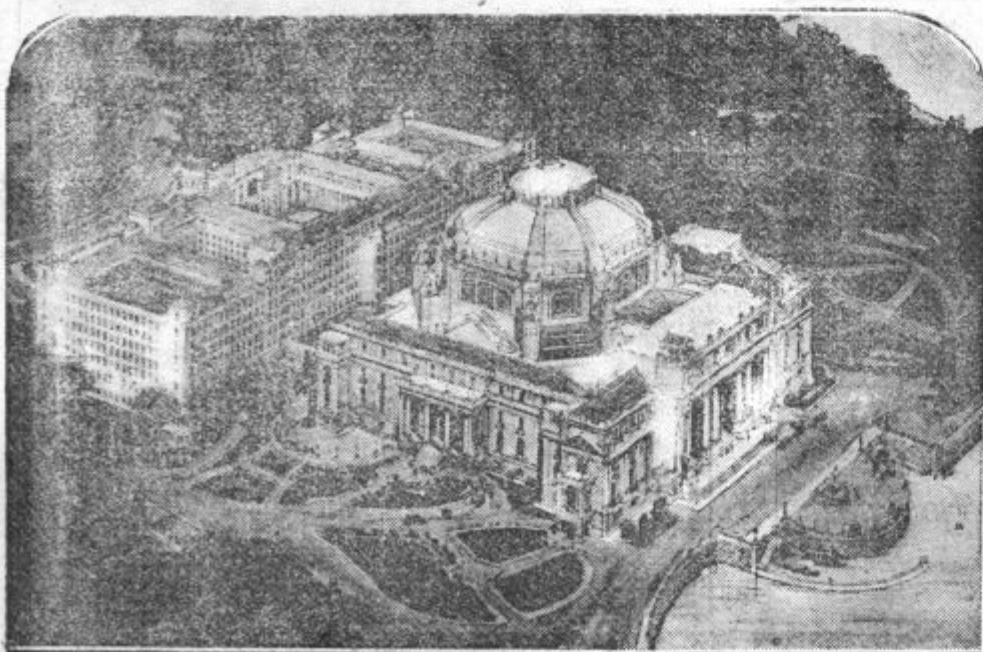
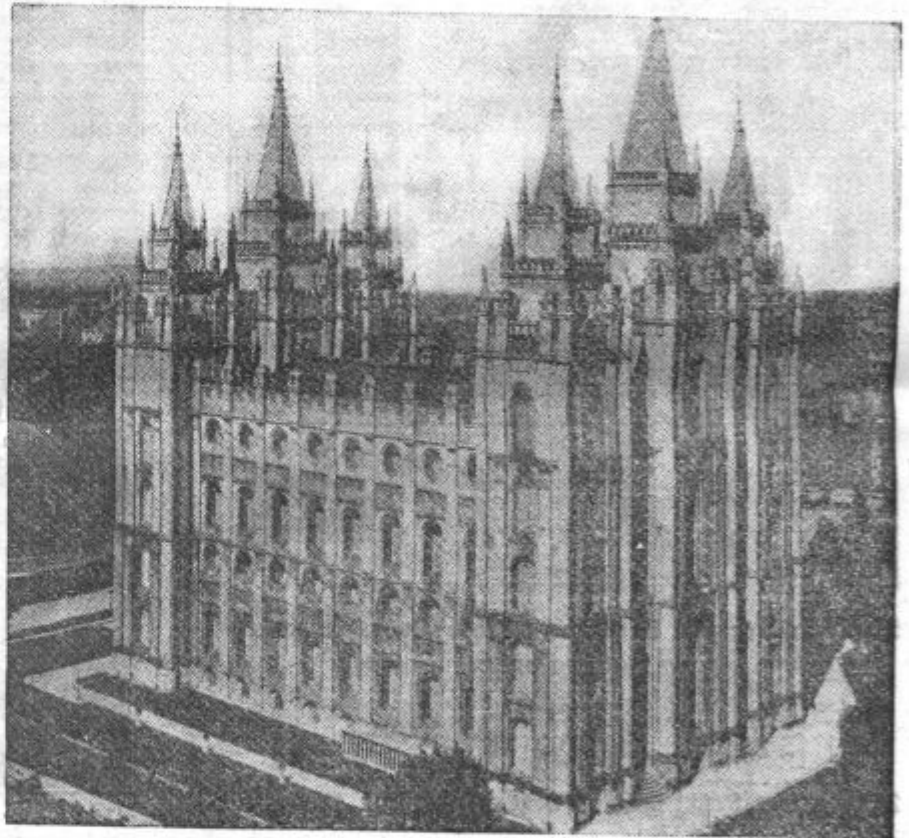

V Skadru v Albaniji obešena nasprotnika vlada-joče stranke. Nesrečni žrtvi imata smrtni obsodbi pripeti na prsih. Taka je svoboda v deželj pod vlado, ki jo podpira Italija.

Levo:
4 in pol letni Marjanček, muzikalni sinček g. Andreja Žuljana, vrlega kapelnika godbe Gasilnega društva v Cerknici, hoče postati naslednik svojega očeta pri godbi in navdušen gasilec.

Desno:
Mormonski tempelj v državi Utah v Severni Ameriki. Mormoni so šele 100 let stara verska sekta, ki svojim pripadnikom dovoljuje mnogoženstvo, a ga je država l. 1891. prepovedala. Mormoni tudi verujejo, da prav kmalu nastopi sodni dan in zato zelo natanko izpolnjujejo svoje verske zapovedi.

Načrt palače Društva narodov v Ženevi, ki ga je izdelal nek profesor v Ameriki

Slovenske učiteljice in učitelji na počitnicah v Bolu na otoku Braču v Dalmaciji